

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Názov práce: Subjektívne hodnotená kvalita života a postupy jej zisťovania

Autor práce: PhDr. Monika Kačmárová, PhD.

Odbor HIK: všeobecná a experimentálna psychológia

Oponent: prof. PhDr. Margita Mesárošová, CSc.

Pracovisko oponenta: Katedra psychológie, Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach

Habilitantka predložila v súlade so zásadami habilitačného konania súbor už publikovaných prác monotematicky orientovaný na problematiku subjektívne hodnotenej kvality života a jej zisťovania. Takýto zámer predstavuje snahu o sumarizáciu a syntetizovanie vlastných poznatkov s cieľom objaviť nové širšie súvislosti a posunúť hranice poznania. Na druhej strane sa takýto postup spája s rizikom nižšej originality predloženej práce. V snahe vyvážiť tieto dva protichodné prístupy autorka v úvode, diskusii a zhrnutí predkladá nové vlastné úvahy, syntézy a hodnotenia, prezentuje zároveň aj limity a odporúčania pre budúce smerovanie výskumov.

Súbor publikovaných prác pri posudzovaní poskytuje priestor pre konfrontáciu už zrecenzovaných štúdií s názorom oponenta habilitačnej práce, i keď fakt, že práce boli pred publikovaním recenzované, nie je obmedzením hodnotenia, ktoré uvádzam. Krátka štatistika zdrojov, kde boli tieto práce uverejnené, môže potvrdiť ich kvalitu – jedna univerzitná monografia vydaná na Slovensku, dve štúdie v Československej psychológii indexovanej vo WOS, ako aj dve štúdie v zahraničných časopisoch, z toho jeden indexovaný vo WOS, pritom ďalšie dve štúdie boli súčasťou renomovaných zborníkov z konferencie Sociální procesy a osobnost, ktorá má v česko-slovenských podmienkach vysoký status.

Cenné je to, že habilitantka zvolila a komentovala štúdie (s výnimkou Štúdie 6), ktoré boli súčasťou výstupov projektu APVV 0374-10, na riešení ktorého autorka participovala ako spoluriešiteľka.

Aktuálnosť zvolenej témy

Autorka prezentuje práce pochádzajúce z obdobia rokov 2007 až 2015, z toho dve štúdie sú v spoluautorstve s 50-percentným podielom habilitantky. Tento súbor prác je monotematický, zameraný na nástroje zisťovania subjektívne hodnotenej kvality života, s výnimkou štúdie šesť orientovanej na subjektívnu pohodu. Obe tieto témy sú evergrínom, stále aktuálnou oblasťou psychologického poznania, pričom treba oceniť, že časť štúdií je venovaných seniorskej populácii, ktorej kvalita života je

v centre pozornosti tak spoločnosti, ako aj vedeckej obce na celom svete, najmä v súvislosti so starnutím populácie; z toho pohľadu ide o tému výsostne aktuálnu.

Možno teda súhlasiť s názorom autorky vyjadrenom v úvodnej stati habilitačnej práce (s. 10), že súčasné skúmanie kvality života možno považovať za interdisciplinárne s rozmanitosťou používanej terminológie, názorov a hľadísk na jej obsah, metód analýzy či ukazovateľov merania.

Splnenie zvoleného cieľa

V teoretickom úvode sa autorka snaží o sumarizáciu poznatkov z danej oblasti, s využitím novších zdrojov, ktoré zhodnocujú súčasné poznanie o nástrojoch zisťovania kvality života, ako aj o prezentáciu súčasného chápania pojmu kvalita života ako multidimenzionálneho konceptu. Vhodné by bolo doplniť tento viacmenej popisný prehľad aj o hlbšiu analýzu a hodnotenie prezentovaných vymedzení kvality života, podobne aj vyjadriť sa v širšom rozsahu k pokroku vo využívaní metód na hodnotenie kvality života. Cieľ možno vydedukovať z čiastkových štúdií, ako aj z formulácie v diskusii habilitačnej práci: „sumarizovať výsledky vybraného súboru siedmich publikovaných výstupov teoretického, prehľadového aj výskumného charakteru so zameraním na subjektívne hodnotenú kvalitu života, resp. subjektívnu pohodu a ich meranie s ohľadom najmä na seniorský vek.“. Keďže tieto jednotlivé ciele boli naplnené, možno považovať aj globálny cieľ práce za splnený.

Zvolené metódy spracovania

Väčšina štúdií má deskriptívno-analytický charakter (štúdiá 1, 2, 3), s cieľom podať systematický popis používaných etablovaných nástrojov v tejto oblasti, ako aj realizovať psychometrické overovanie vybraných škál zisťovania subjektívnej kvality života (štúdiá 5). Štúdie venované psychometrickému overovaniu sú založené na výskumných súboroch dospelých osôb, resp. seniorov, ktoré sú rozsahom stredné. Na analýzu sa v nich využili metódy inferenčnej štatistiky, ako sú regresná analýza a faktorová analýza, avšak vzhľadom na veľkosť výskumných súborov nebol možné očakávať využitie pokročilejších metód štatistickej analýzy, čo by bolo väčším prínosom prezentovaných štúdií.

Originalita poznatkov uvedených v habilitačnej práci

Za silnú stránku predloženého súboru prác v podobe habilitačnej práce možno považovať z môjho pohľadu to, že ide o koherentný súbor venovaný najmä overovaniu psychometrických parametrov škál na zisťovanie subjektívnej kvality života dospelaj a seniorskej populácie na Slovensku, keďže práve toto býva menej zastúpenou formou publikačnej činnosti. Originalitu možno vidieť v overovaní nástrojov utvorených v rámci projektu APVV v selektovaných populáciách. Novosť je teda v adaptácii nástrojov pre slovenskú populáciu. Na druhej strane, to môže vyvolať otázky, prečo radšej habilitantka nerealizovala konštruovanie vlastných

nástrojov, ktoré by boli bližšie špecifikám našej populácie, ako aj viac by zodpovedali nášmu ekonomickému, sociálnemu a zdravotnému systému, ktoré sa na kvalite života podieľajú významnou mierou, a nemožno ju teda posudzovať nástrojmi, ktoré boli skonštruované v iných podmienkach historických, sociokultúrnych, ekonomických a etnických.

Novosť je možno vidieť aj v témach, ako je koncept Boha v spojení s kvalitou života, i keď práve náboženský a spirituálny rozmer kvality života, ako aj niektoré iné konštrukty, ako je zvládanie, ich obsahujú.

Vedeckým prínosom habilitačnej práce zostavenej zo siedmich štúdií je:

- a) podrobný, štrukturovaný popis generických a špecifických nástrojov merania subjektívne hodnotenej kvality života na základe kritérií, s jasne logickou štruktúrou, ktorý poskytuje prehľad odborníkom v tejto oblasti;
- b) prehľad kvalitatívnych a kvantitatívnych postupov zisťovania subjektívne hodnotenej kvality života seniorov, ktoré môžu poskytnúť informácie o oblastiach, ktoré seniori považujú za najdôležitejšie v otázke ich kvality života;
- c) kritický pohľad na absenciu teoretického základu vybraných špecifických nástrojov zisťovania kvality života;
- d) overenie konštruktivej validity a diskriminačnej validity generického dotazníka Subjektívne hodnotenie kvality života (Džuka, 2013) v seniorskej populácii;
- e) čiastkové poznanie o úlohe extroverzie a neuroticizmu pri vnímaní subjektívnej pohody a životnej spokojnosti u seniorov, ako aj vnímaní kvality života.

V habilitačnej práci čiastočne autorka naznačila svoje vlastné chápanie pojmu kvalita života, resp. subjektívne hodnotená kvalita života, avšak skôr sa opierala o názory a vymedzenia iných autorov. Za celkom legitímne preto považujem, aby habilitantka uviedla:

1. svoj vlastný koncept kvality života seniorov, aj s argumentáciou,
2. porovnala ho so súčasným chápaním v rámci svetovej psychologicko-vedeckej literatúry,
3. prezentovala teoretický model subjektívne hodnotenej kvality života s jeho antecedentmi a konzekvenciami na vybrané osobnostné premenné.

Závěrečné hodnocení

Celkovo možno habilitačnú prácu Mgr. Moniky Kačmárovej, PhD. hodnotiť ako ucelený súbor prác zameraný monotematicky na oblasť kvality života a subjektívnej pohody, s cieľom predstaviť aktuálne relevantné metódy zisťovania týchto fenoménov, ako aj overiť psychometrické vlastnosti vybraných nástrojov zisťovania subjektívnej kvality života v slovenskej seniorskej populácii. Autorka postulovaný cieľ splnila, využívala relevantné postupy teoretickej a empirickej analýzy, ako aj kriticky zhodnotila prínos svojich zistení.

Habilitačnú prácu Subjektívne hodnotená kvalita života a postupy jej zisťovania autorky PhDr. Moniky Kačmárovej, PhD. odporúčam prijať na obhajobu a po úspešnej obhajobe a habilitačnej prednáške odporúčam udeliť vedecko-pedagogický titul docent v odbore habilitačného konania a inauguračného konania všeobecná a experimentálna psychológia.

V Košiciach 21. apríla 2023

prof. PhDr. Margita Mesárošová, CSc.